

Франко вів активний пошук літературної норми, він творив її. Для цього, як зазначає М. Бондаренко у своїй дисертації “Поезія Й.В. Гете в українських перекладах” [2], слід порівняти дві частини “Фауста”, де перша – наповнена лексичними і граматичними особливостями західно-українського діалекту, а друга (тут зазначимо – III акт другої частини) – українською літературною мовою.

Отже, можна зробити висновок, що у всіх випадках ми простежуємо поетичну систему, притаманну кожному перекладачеві, яка виражається через різний рівень еквівалентності, обумовлений (До), (Об) і (На) обох перекладачів, і, що є складовими часового чинника.

1. Білецький О. Збір. тв.: У 5-ти т. К., 1966. 2. Бойко Ю. Вибране – *Vybrane (Ausgewählte Schriften)*. Heidelberg, 1990. Т. IV. 3. Бондаренко Н.И. Поезія И. В. Гете в українських перекладах: Автореф. Дис. ... канд. филол. наук. К., 1966. 4. Гавришків Б. Німецька літературна мова XVIII ст. в критичній оцінці Г. Є. Лессінга. Львів, 1957. 5. Гете Й.В. Фауст. Лирика: Перевод с немецкого. М., 1986. 6. Квятковский А. Поэтический словарь. М., 1966. 7. Коваль В. Ласкаво прошу дозволити мені відбутися замість нього ув'язнення // *Дніпро*. 1991. № 11-12. С. 197-198. 8. Комиссаров В.Н. Слово о переводе. М., 1973. 10. Лесин В., Пулинець О. Словник літературознавчих термінів. К., 1965. 11. Лукаш М. Від Бокаччо до Аполлінера: Переклади. К., 1990. 12. Лукаш М. Про переклад поеми К. І. Іванова “Насні” (перекладач Я. Шпорта) // *Теорія і практика перекладу*. 1992. Вип. 18. С. 19-27. 13. Німецько-українські мовні паралелі / За ред. проф. Жлуктенка Ю.О. К., 1997. 14. Рудницький Л. І. Франко і німецька література. Мюнхен, 1974. 15. Франко І. Збір. тв.: У 50-ти т. К., 1976 – 1986. 16. Goethe. *Ein Lesebuch für unsere Zeit*. Berlin und Weimar, 1975.

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ Й.В. ГЕТЕ У СВІТЛІ МНОЖИННОСТІ ПЕРЕКЛАДІВ (м. Ерфурт, серпень 1999 р.)

© Весна М.П., 2000

ДУ “Львівська політехніка”

З 18 по 23 серпня 1999 року в місті Ерфурті (Німеччина) відбувалась Міжнародна конференція перекладачів Гете, організована та підтримана знаними в цілому світі науковими інституціями: Міжнародним товариством ім. Гете (м. Ваймар), Університетом гуманітарних наук ім. Марка Блоха (м. Штрасбург), Університетом наукових студій (м. Рим), Університетом м. Ерфурта, Академією загальноосвітніх наук (м. Ерфурт), Ягелонським університетом (м. Краків), Спілкою словенських літературних перекладачів (м. Любляна) і присвячена 250-літтю поета.

Йоган Вольфганг Гете (1749–1832) народився, коли на німецькій землі панували ще феодальні відносини, але з властивою йому прозорливістю він бачив вже зародки капіталізму. Гете свідок зародження та становлення Німецької держави, він став

символом Німеччини майбутнього. Протягом майже 83 років, які прожив великий німець, ним було написано стільки творів, що вони самі вже створили літературу. Він започаткував термін “Світова література”, розвинув концепцію її творення, сам залучився до цього процесу.

В Україні Гете став відомим ще на початку 19 століття. У 1827 році він був обраний членом вченої ради Харківського університету. І.Я. Франко опублікував свої перші переклади творів великого німця в 1875 році. Це була пісня Гретхен “За прядкою”. Цим було покладено шлях “Фауста” до українського читача.

Драма Гете “Фауст” глибоко національна, бо лише той факт, що в основі її лежить старовинна німецька легенда про доктора Фауста, героя цілих поколінь німецького народу, говорить сам за себе. Це ж підкреслюють усі українські дослідники творчості Гете, серед яких: І. Франко, Я. Ярема, О. Білецький, О. Дорошенко, Ю. Бойко, Л. Рудницький т. і. “Фауста” перекладали на українську мову М. Старицький, Д. Загул, М. Улезко. Але всі переклади були неповними. І. Франко здійснив переклад – у 1882 році (1-а частина та III-й акт 2-ї частини), а переклад М. Лукаша з’явився у 1955 році (обидві частини). Як бачимо, між оригіналом і перекладом І. Франка – майже століття. Чи потрібні нові переклади світової класики в національних літературах, для кого перекладають перекладачі, які переклади вважати як конгеніальні і ціла низка інших питань, пов’язаних з проблемами перекладу, стали центральними в обговоренні кола перекладачів творів Гете з цілого світу.

В роботі конференції взяло участь 35 перекладачів і вчених із 20 країн світу, серед них проф., д-р К. Ліпінські (Польща), відомі перекладачі П’єр Десюс і Жан Малаплат (Франція), проф., д-р Рікія Нісіяма (Японія), проф., д-р Сам-Гуан Ан (Південна Корея), перекладач майже усіх творів Гете на норвезьку мову Асе-Марія Нессе, доктор Мілан Жітний (Словаччина), проф., д-р Маріно Фреші (Італія), а також вчені з Індії, Іспанії, Китаю, Румунії, Естонії, Болгарії, Грузії, Литви, Латвії, Угорщини і навіть з Африки (Буркіна Фасо). Німеччину представляли знані вчені в галузі літературознавства і лінгвістики: проф., д-р М. Фурман, д-р Й. Гольц, проф., д-р В. Келлер, проф., д-р П. Глотц і ін. З України були запрошені проф., д-р А. Науменко і М. Весна.

Цікавою прозвучала думка самих перекладачів щодо *потреби* перекладу : переклади з часом старіють, немає межі досконалості того чи іншого перекладу.

Мова перекладу це не мова, на яку перекладають. Це і не мова оригіналу. Це якась третя мова, проте яка не шкодить мові, на яку перекладають – нова тенденція перекладу у Франції. (П’єр Десюс).

Потреби вітчизняної літератури є вирішальні у виборі творів для перекладу (Мілан Жітний – Словаччина).

Чи повинен перекладач сам бути поетом, щоб досягнути найвищої майстерності перекладу? Розрізняє 5 основних типів перекладу – професорський, парафразований, філологічний, модернізований, полівалентний (Кшиштоф Ліпінські – Польща).

Але всі дійшли однастайності в тому, що існують традиції в перекладі “Фауста” і їх слід дотримуватись. Я б додала ще одну дуже актуальну думку, висловлену самим Гете, що кожен перекладач є пророком власного народу.

Гете сам інспірував переклади власних творів на різні мови. Він жваво цікавився цим процесом. Саме переклади були в розумінні Гете світовою літературою. Його

поетичні та філософські твори були перекладені майже на всі європейські мови ще в 19 столітті. А загалом “Фауст” виходив друком майже 500 разів, “Страждання юного Вертера” – 300, ліричні твори – 250. Лише після ювілейного року Гете (1949) з’явилися у світі більше 2000 перекладів майже 60-ма мовами світу.

Рік 250-літнього ювілею Й.В. Гете Україна зустрічає двома виданнями перекладів творів письменника: тритомним виданням найкращих перекладів, створених на Україні, та збіркою ліричних творів у перекладі П. Тимочка. Що ж, при сьогоденній ситуації у виданні книжок українською мовою, це непогано. Але так хотілося б, щоб і у нашій країні було повне зібрання творів Гете українською мовою.

І, коли на завершення конференції в Ерфурті усім представникам 20-ти країн світу було запропоновано задекларувати вірш Гете “Нічна пісня мандрівника” на вершині гори Кікельган їх рідними мовами, я, щоб прозвучала українська, наважилась прочитати свій власний переклад:

Гір ланцюг поринув
В спокій.
І в усіх долинах
Чуєш ти
Заледве подих.
Пташечка стихла у лісі.
Стривай но, мабуть,
Спочинеш і ти.

DER ERSTE FAUST – MONOLOG IN DER ÜBERSETZUNG VON I. FRANKO UND M. LUKASCH

© **Весна М.П., Гуцуляк О.Ю., Рудницька Н.В., 2000**

ДУ “Львівська політехніка”

Als Gegenstand der Untersuchung dieses Artikels dienen zwei Übersetzungen des ersten Monologs von Faust aus dem gleichnamigen Drama von Goethe, die von I. Franko und M. Lukasch gemacht worden sind.

Zwischen den deutschen Varianten der Übersetzung findet man "Prolog/Vorspiel im Himmel", "Fausts Monolog" von M. Starytskyj (1908), "Fausts ersten Teil" von D. Sahul (1919) und den ersten Teil des Dramas von M. Ulesko (1926). I. Franko hat den gesamten ersten Teil und den dritten Akt des zweiten Teils übersetzt. M. Lukasch ist Autor der vollen Übersetzung von "Faust".

Es wurden viele wissenschaftliche Untersuchungen über I. Frankos Übersetzungswerk angefertigt. O. Biletskyj, A. Schamraj, M. Rudnytskyj, J. Jarema, H. Werwes, J. Pohrebennyk, R. Soriwtschak, J. Rywkis, I. Shurawska, D. Nalywajko und andere haben sein Schaffen, wie vom Meister der Übersetzung untersucht. Aber alle diese wissenschaftlichen Untersuchungen haben nicht ausreichend die Sprache der Übersetzungen von I. Franko untersucht.